"स्वदेशसेवैव महाव्रतं स्यात्."

ભક્ત દાદાભાઈના માંગલિક જન્મદિવસ નિમિત્તે.

તા. ૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯.

સ્વદેશી કીર્તન.

પ્રકાશક,
સ્વદેશી મિત્રમંડળ.
કેશવ બિલ્ડિંગ, ચાર રસ્તા,
અમદાવાદ.

કીમત અડધો આનો.

ધી ગુજરાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—અમદાવાદ.

जननी जन्मभूमिश्च, स्वर्गादपि गरीयसी ।
तयोरुद्धारणार्थाय, सद्यःप्राणान्परित्यजेत् ॥

वन्देमातरम् ।

સ્વદેશધર્મ.

---

૧. મારી ભારતભૂમિ-એક અને અભેદ્ય-એમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૨. મારી ભારતભૂમિ-અનેક કોટી સંતાનોની પ્રિય માતા-એમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૩. મારી ભારતભૂમિ-એના દિવ્ય ઉપદેશમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૪. મારી ભારતભૂમિની કૂખે જન્મેલા સંતો અને એના ઉદરના વીરો-તેઓમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૫. મારી ભારતભૂમિ-પૃથ્વીના ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ અને પવિત્રમાં પવિત્ર ગિરિવરોથી રક્ષિત મારી અજય્ય ભૂમિ-એમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૬. મારી ભારતમાતા જે સાગરના ઉછરંગમાં વીંટાઈ રહેલી છે, તેની બલપ્રદ શક્તિમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૭. મારી ભારતભૂમિ સૌન્દર્યની મૂર્તિ-સૃષ્ટિ દેવીની પોતાની પુષ્પો અને સરિતાથી ભરેલી વાડી-એમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૮. એ ભૂમિનો પ્રત્યેક કણ પવિત્ર છે એમ મને શ્રદ્ધા છે.

૯. મારી ભારતભૂમિના પ્રાચીન ઋષિઓમાં મને શ્રદ્ધા છે, જે-ઓની સ્મશાનભસ્મ પંચમહાભૂતમાં ભળી જઈને મારા અન્ન અને રુધિરરૂપે બની છે.

૧૦. એ પૂર્વજોના પિંડનો આ મારો પંચમહાભૂતપિંડ બનેલો છે; તેઓના અસ્થિનું મારૂં અસ્થિ બનેલું છે, તેઓના માંસનું મારૂં માંસ બનેલું છે.

૧૧. સર્વ કાળના અને સર્વ જાતિના ભારતવાસીઓ હમેશ માટે પરસ્પર જોડાએલા છે, એમ મારી શ્રદ્ધા છે.

૧૨. ભારતભૂમિ ઉપર સર્વ જનો, તેઓ ગમે તે વર્ણ કે ધર્મના હો તથાપિ તેઓ સર્વ ભાઇઓ છે એમ મને શ્રદ્ધા છે.

૧૩. દુનીઆદારીના સગપણ કરતાં પણ વધારે વહાલું એવું જે મારૂં દિવ્ય જીવન્ત ભારતપ્રજાત્વનું સગપણ તેમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૧૪. મારી ભારતભૂમિના પુરૂષતાના સુવર્ણમય ભૂતકાળમાં અને તેજોમય ભવિષ્યમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૧૫. ભારતભૂમિના પુરૂષતાના ધર્મ, વીર્ય અને સ્વદેશાભિમાન-માં મને શ્રદ્ધા છે.

૧૬. ભારતભૂમિના અંગજનની સુકુમારતા, પવિત્રતા અને નિરહં-તામાં મને શ્રદ્ધા છે.

૧૭. ભારતભૂમિ માટે દરેક ભારતવાસીએ જીવવું અને મરવું એમાં મને શ્રદ્ધા છે.

૧૮. આપણે એકજ ભૂમિના છીએ, આપણે એક જ પ્રજા છીએ, આપણી ભાવના પણ એક જ છે અને આપણે એકજ કાર્ય-પરાયણ છીએ એમ હું માનું છું.

૧૯. મારા સ્વદેશજનની સેવા તે મારા જીવનનો પ્રાણ છે, તથા એજ મારા જીવનનું આદિ તથા અંત છે.

૨૦. આમાં મારી ભારતમાતાની આશીષ હો! વન્દેમાતરમ્.

સ્વદેશી કીર્તન.

૧. જય જય ગરવી ગુજરાત.

જય જય ગરવી ગુજરાત !
જય જય ગરવી ગુજરાત,
દીપે અરૂણું પરભાત,
ધ્વજ પ્રકાશશે ઝળઝળ કુસુંબી,
પ્રેમ શૌર્ય અંકિત,
તું ભણવ ભણવ નિજ સંતતિ સહુને,
પ્રેમભક્તિની રીત—
ઊંચી તુજ સુંદર જાત,
જય જય ગરવી ગુજરાત.
નદી તાપી નર્મદા જોય,
મહી ને બીજી પણ જોય,
વળી જોય સુભટના જુદ્ધરમણને,
રત્નાગર સાગર,
પર્વત ઉપરથી વીર પૂર્વજો,
દે આશિષ જયકાર—
સંપે સોહે સહુ જાત,
જય જય ગરવી ગુજરાત.

તે અણહિલવાડના રંગ,
તે સિદ્ધરાજ જયસિંહ,
તે રંગથકી પણ અધિક સરસ રંગ,
થશે સત્વરે માત,
શુભ શકુન દીસે મધ્યાન્હ શોભશે,
વીતી ગઇ છે રાત,
જન ઘૂમે નર્મદા સાથ,
જય જય ગરવી ગુજરાત.

સ્વ. કવિ નર્મદાશંકર.

---

૨. *મહાજનપૂજન.

આશાવરીની ધૂનમાં.

આવો અમારા દેશમાં પૂજન તમારૂં થાય છે,
સર્વસ્વ જેના સ્વાર્થનો રસ દેશમાં વહી જાય છે. આવો૦
જેણે ફકીરી આદરી પરમાર્થ જેનો સ્વાર્થ છે,
તે સત્ય વાણી અભયવરદા એકલો પૂજાય છે. આવો૦
જેનું હ્રદય ધડકી રહ્યું નિજ દેશના ધડકારમાં,
એ પુનિત સુંદર હ્રદયવરનું પ્રેમ પૂજન થાય છે. આવો૦

---

* રા. રા. મગનભાઇ ચતુરભાઇ પટેલના "ક્ષાત્રબાળ પ્રતાપ"માંના આ કાવ્યને પ્રસંગને અનુસરી તેમાં સ્હેજ ફેરફાર કરી અત્રે લીધું છે.

જેણે ગણ્યું આ જીવિત પરખું તુચ્છ પરદુઃખ આગળે,
પરમેશ હિંદ મનુષ્ય એકજ એજ અહિં પૂજાય છે. આવો૦
જેને હજારો દુઃખ દેશની, અર્થ પુષ્પ સમાન તે,
એ પુષ્પના ભરગુચ્છની મૃદુમાળમાં મ્હેંકાય છે. આવો૦
તે વીર ધીર મહન્ત પ્રેમી આવજો અમ મંદિરે,
જ્યાં હિંદના દાદાતણું છે આદર્યું પૂજન અમે. આવો૦
કુંકુમ ભર્યે પગલે પધારી આંગણું પાવન કરી,
અમ ગરીબજનના હૃદયને અમરે ભરો અમીધારથી. આવો૦

શ્રી.

૩. દાદાભાઇ ગુણકીર્તન.

" ગીતિ " છંદ.

જયંતી ઉજવાએ, આર્ય જનોના દાદાની આજે;
વધાવીએ પુષ્પોથી, મધુરા રાગે વાજીંત્રો વાજે. ૧
સ્વારથને સળગાવી, દેશદ્રોહીને આહુતી આપી;
પરમારથપણ લીધું, સ્વદેશ માટે પ્રેમ હૃદયે સ્થાપી. ૨
તાજ વિનાના રાજે, ભગિરથ કીધા આભારો બહુને;
જ્ઞાતિ ભેદ ન રાખ્યો, નિરખીયા નિજ બંધુ સમ સહુને. ૩
વિદેશમાં જઇ વસીયા, સ્વદેશનું દુઃખ દળવાને કાજે;
સ્પષ્ટ રીતે સમજાવી, હિંદતણી આ હાલત છે આજે. ૪
હિંદ હિતાર્થે કીધી, તનમન ધનથી સેવા બહુ સારી;
એ ઉપકારો આજે, સ્મરણ કરે છે ભારતનરનારી. ૫

રા૦ કેશવલાલ જમનાદાસ પાલખીવાળા.

૪. દાદાભાઇ દીર્ઘાયુ હજો.

"હરિગીત" છંદ.

આનંદનો દિન આજનો છે હિંદમાં સઘળે સ્થળે,
શ્રોતા અને માંગલ્ય તણાં બહુ હર્ષથી મંડળ મળે;
નિજસ્વાર્થત્યાગી નરતણું દૃષ્ટાંત દિલમાં રાખજો,
એ હિંદ હિતકર વીર દાદાભાઇ દીર્ઘાયુ હજો. ૧

કલ્યાણ કરવા દેશનું વિદેશ માંહે સંચરી,
બહુ વર્ષ બહાદૂરાઇથી બંધુ તણી સેવા કરી;
નરરત્ન એવા આત્મત્યાગી ભારત માંહે પાકજો,
એ હિંદ હિતકર વીર દાદાભાઇ દીર્ઘાયુ હજો. ૨

અનહદ કર્યા ઉપકાર વારંવાર દાદે દેશને,
સદ્‌ગુણથી કીર્તિ વધારી ટેલ મારી કલેશને;
સિંહણ તણા આ સુતના ગુણગાનની માળા બનજો,
એ હિંદ હિતકર વીર દાદાભાઇ દીર્ઘાયુ હજો. ૩

શુભકાર્યના કરનાર એ અવિચળ રહો અવની વિષે,
કુળમાં દીવો પ્રકટયો અને પ્રકાશ પોષ્યો દશ દિશે;
અમ હિંદના નરનારની વિનતિ પ્રભુ સ્વીકારજો,
એ હિંદ હિતકર વીર દાદાભાઇ દીર્ઘાયુ હજો. ૪

જનની જણેતો ભગતજણ કાં માત થા દાતાતણી,
શુરવીર પુત્રો જણ ભલે, નહીતો રહેજે વાંઝણી;
આ સમય ખપ છે સિંહનો તે આર્યમાતા આપજો,
શાબાશ દાદા દેશના કેશવ કહે ચડતી થજો. ૫

રા. કેશવલાલ જમનાદાસ પાલખીવાળા.

૫. ગુણવંતી ગુજરાત.

(મ્હાડ—ગરબી.)

ગુણવંતી ગુજરાત, અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !
નમિયે નામિયે માત ! અમારી ગુણવંતી ગુજરાત–(ધ્રુવ)
મોઘેરા તુજ મણિમંડપમાં આ ઝુકી રહ્યા અમ શીષ
માત મીઠી ! તુજ ચરણ પડીને માગિયે શુભ આશીષ !
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૧.

મીઠી મનોહર વાડી આ ત્હારી નંદનવન શી અમોલ:
રસફુલડાં વીણતાં વીણતાં ત્યાં કરિયે નિત્ય કલોલ !—
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૨.

સંત મહંત અનંત વીરોની વ્હાલી અમારી માત !
જય જય કરવા ત્હારી જગતમાં અર્પણ કરિયે જાત.
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૩.

ઉંડા અઘોર અરણ્ય વિશે કે સુંદર ઉપવન માંય !
દેશ પ્રદેશ અહોનિશ અંતર એક જ ત્હારી છાંય !—
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૪.

સરસરિતા રસભર અમીઝરણાં, રત્નાકર ભરપુરઃ
પુણ્ય ભૂમિ ફળ ફૂલ ઝઝુમી, માત ! રમે અમ ઉર !–
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૫.

હિન્દુ, મુસલમિન, પારસી સર્વે, માત અમે તુજ બાળ;

અંગ ઉમંગ ભરી નવરંગે કરિયે સેવા સહુ કાળ !-
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૬.

ઉર પ્રભાત સમાં અજવાળી, ટાળી દે અંધાર !
એક સ્વરે સહુ ગગન ગજવતો કરિયે જયજયકાર !-
અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ૭.

નમિયે નમિયે માત ! અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !

રા. અરદેશર ફરામજી ખબરદાર.

ભવ્ય ભરતભૂમિ.

(૧)

અમ ભવ્ય ભરતભૂમી આ એ-
વડી બ્રહ્મવેદિ અમ આ એ,
વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, અંગિરા, ભરદ્વાજ, ઉદ્દાલકાદિના
શુદ્ધ સનાતન બ્રહ્મતેજથી જે ઝગહળે સદાએ,
અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ-
બ્રહ્મરસે ભીના ઋષિવરની બ્રહ્મવેદિ અમ આ એ !

(૨)

અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ-
વડું તપોવનજ અમ આ એ,
બાદરાયણ વ્યાસ, જૈમિનિ, કણાદ, ગોતમ, કપિલ, પાણિનિ,
પતંજલિ, વાત્સાયન, આદિની

પ્રૌઢ વાણી જ્યાં હજીએ ઉત્સુક કર્ણે નિત્ય પીવાયે,
અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ-
વર્ચસ્વી ધ્યાનલીન મુનિનું તપોવનજ અમ આ એ!

(૩)

અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ-
વડું પુણ્યભુવન અમ આ એ;
બ્રહ્મવાદિની ગાર્ગી અરૂંધતી, મૈત્રેયી, સાવિત્રી સીતા સતી,
દમયંતી, દ્રૌપદી, તારામતી, કમળાવતી, દુર્ગાવતી, કુલવતી
સતીની શાશ્વત કીર્તિ ગાઇ જ્યાં કુલવધૂ કૃતાર્થ થાયે,
અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
સરસ્વતીની લાડલી સખીનું પુણ્યભુવન અમ આ એ!

(૪)

અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
વડું વીરક્ષેત્ર અમ આ એ,
ભાર્ગવ, રાઘવ, ભીષ્મ, ભીમ ને દ્રોણ, કર્ણ અભિમન્યુ, અર્જુને,
મૌર્ય શકારિ, સિદ્ધરાજને હઠહમીર ચહુઆણ તાજ તે.
પૃથુ જયમલ્લ પ્રતાપ આદિને
નામે અમર ઉછળે ઉર જ્યાં આર્યતણા ઉત્સાહે,
અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
સત્કીર્તિરસિક વીરવર્યનું વીરક્ષેત્ર અમ આ એ!

(૫)

અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
વડી કાવ્યકુંજ અમ આ એ,

રામાયણુ ભારતના ઋષિકવિ; કાલિદાસ, ભવભૂતિ, ભારવિ,
દંડી, બાણુ, જયદેવ, હાલ કવિ પ્રવરસેન, સુરચંદ, ચંદરવિ,
તુલસી, પ્રેમાનંદ પુરાકવિ, ભારતેંદુ બંકિમ ત્રિપાઠી વળી
નવીન પ્રસાદી રસામૃતની જહિં અખૂટ અવનવી પાયે
અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
અમર કવીશ્વરની ક્રીડામણિ કાવ્યકુંજ અમ આ એ!

(૬)

અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
વડી આર્યમાત. અમ આ એ,
ચરણુ પખાળે જલધિ પ્રીતથી, ષડઋતુ પૂજે પુષ્પ પત્રથી,
ભાનુ કરે ત્રણુ કાળ આરતી, વાયુ વાયે ત્રિવિધ સદાગતિ,
નિર્મળ નદીઓ લલિત લાસ્યથી મૃદુ મર્મર કલરવ-વિલાસથી
સુજશ દીસે દશ દિશ પ્રકાશતી,
પ્રેમતણો ઉપહાર અર્પી વળી જય જય જય જન ગાયે-
જય જય જય જય જન ગાયે,
અમ ભવ્ય ભરતભૂમિ આ એ—
ભૂમંડળ મંડન જનનંદન ધન્ય માત અમ આ એ!

રા. કે. હ. ધ્રુવ.

---

૭. भैया देशका ए क्या हाल.

भैया देशका ए क्या हाल ।
खाक मीट्टी जौहर होती सब जौहर होइ जंजाल ॥
घर छोडके सब परको सेवे भाइको देत भगाइ ।

२५६३

सागर पार सब धन गया और घरमां लछ्मी नाई ॥
पित्तल कांसा रहे कैसा, सोना चांदी शेष ।
अब इनामेल, गीलटी शीसा घर घरमे परबेस ॥
पाट रुइ सब ह्यांसे जाकर जहाज भरके आते ॥
देशके आदमी मुरख बनकर, चांदी देके लाते ॥
गौ सुहरके लोहिसें शोधित, चीनी निमक खावे ।
सफेदी देखकर मन ललचाता, हाथमें मोक्ष पावे ॥
गौशाळामें गौ हय कितनी, किसिको यह न सूझे ।
टीन भरे गो दुध खिलाती, उसको मीठां बुझे ॥
देशके धन सब चोपट करके, लेते परदेशीया ।
ह्यांका लोक सब, फकिर बनजाय, ना पाबे रुपैया ॥
बनारसी और शाल दुशाला, रेशम पशम छोडी ।
छिट पाठ नकलै मखमल गोटा, मोलही देकर कोडी ॥
गौ सुवरकी चरबी देकर जो बनाइ लबास ।
पहने वही भारतवासी धर्म्म करके नाश ॥
पुन्यस्थान ये आर्यवर्तमें, नहिं मिले कोइ चीज ।
आदमी बौरा मुरख होकर, छोड दिया तजवीज ॥
आंखके आगे सबी पराहे, कोइ न पाबे रुखा ।
घरको लछमी परको देकर, सब कोइ रहे भूखा ॥
दीन बिशारद, गनइ, बिपत् भनो दुःख गात ।
हो मतिमंद, देशके संतान, करो स्वदेश हित ॥

स्व. कालिप्रसन्न काव्यविशारद.

૮. નિદ્રા-નાશ.

પદ.

નિંદલડી ન આવી, સારી રેનાં વહી ગઇ ! (૨)

ધ્રુવપદ૦

ચિત વત ચિત વત ચિત શું કરૂં પ્રિય !-ભારત મૈયાની ગતી
હૃદડે ઘુંટી રહી ! નિંદલડી૦ ૧

યજન યજ્યું ! બળિદાન શું અર્પું ? તન મન ધન વ્યયતણી
ચટપટી થઇ ? નિંદલડી૦ ૨

સંસાર ન સુઝે શ્રૃંગાર રંચ ન રૂચે ! ધર્મ અર્થ કામની
કદશના રહી નહિં ! નિંદલડી૦ ૩

હરિ હરિ ! રણ રણ શરણ સ્વપને ધિકે ! તરણી મોક્ષ કરણી
ભરત ગાંઆ ગ્રહી ! નિંદલડી૦ ૪

સ્વ. ઉ. હ. દ્વિ.

૯. હિંદનો ઉષઃકાળ.

(રાગ પ્રભાત)

ઉદતું, ઉદતું, હિંદ જો પૂર્વમાં;
અંગના અંગમાં રંગ લાગ્યો,
અરુણ ઉદય થતાં રંગ બદલી ગયો;
ઘોર અંધારનો તોર ભાગ્યો. ટેક. ૧

પ્રાચી પીળી થઇ રાતતો વહી ગઇ,
ખિન્ન ચકોરને ચંદ્ર ભાસે;
ઉડુ સંતાય છે, કુડ ગભરાય છે,
પાણીનાં પોયણાં વિરહે ત્રાસે. ઉઠતું૦ ૨

હંસ જો જાગિયા કામમાં લાગિયા,
જંગ જાપાનમાં જો મચાવે;
પેખ ઉદયગિરિ દૃષ્ટિ ઉંચી કરી,
સૂર્ય ધીમે ધીમે આમ આવે. ઉઠતું૦ ૩

રા. નાગેશ્વર જેષ્ઠારામ.

---

૧૦. બહુતો સોહું કેસરીયાં.

રેખતો.

હવે શા માટ કરૂં ભગવાં ! બહુ તો સોહું કેસરીયાં !
રમું રંગે ! ઘુમું જંગે ! સ્વદેશપ્રેમને સંગે ! ! !
અમારી શેલિ એ કરની ! જટાએ એ વિભૂતિ બનિ !
અલખ આ દેશ, એહ ધુની, અમે એ જોગી જંગી મુની !
ખરૂં તાદાત્મ્ય, એકાત્મ્ય, સ્વદેશોધ્ધાર—માહાત્મ્ય,
રમે હૃદયે, ઘુમે અધળે, નસે નસે લોહિ સાથે બળે !
હવે શા માટ નિરાશા વૈરાગ્ય આદિ સૈ ફાંસા !
અમારી એહ હરિ લગની ભરત દુઃખાર્તિ ચિંતામણિ !

ઉદય જય રંગ, જસ ડંકા કરો ! ધુમો મુની બંકા !
ન પાછા પાગ કંઇ ધરવા ! ઉઠાવો હાથ હિત કરવા !
સ્વ. હ. હ. ધ્રુવ.

૧૧ વીર ! જાગો જાગો રે.

(રાગ ખમાચ-ત્રિતાલ)

વીર ! જાગો જાગો રે.
હિન્દ રડત દુઃખથી હાય,
હૃદય તમ શું નવ ચીરાય ?
માત રૂદન કયમ ખમાય,
સુજન ! જાગો જાગોરે.

કાન્ત વદન કરમ્યું હાય,
અબલ બનેલ ધ્રુજત પાય,
કમર કઠિન નવ રખાય,
શો સજેલ વાઘોરે.

દ્વિજ ભિન્ન શી જણાય,
અનુપ માત હિન્દ હાય,
રાત દીન ક્ષીણુ થાય,
તદપિ શૂં ન દાઝોરે.

રિબત માત કયમ ઉંઘાય ! ?

ભજ્ય મનન કરી સદાય,
અધમ દ્વેષ પટકી પાય,
હિન્દ સૌખ્ય સાધોરે.
રમ્ય દિવ્ય લો ઉપાય,
યત્નમાં છો જીવ જાય,
હામ તો પ્રભુજી સ્હાય,
વીર ! જાગો જાગો રે,

૨૮ વસન્ત વિનોદી.

---

૧૨. સ્વદેશભક્તિ.

(રાગ–ધીરાની કાફી.)

સ્વદેશની ભક્તિ રે, કે કોઇ વિરલા જાણે,
સ્વતંત્રતાના રસની રે,
લ્હેજત કોઇ પરમાણે.............ટેક,

* * * *

ત્રણે પદાર્થ છે દેશ ભક્તિમાં,
ધર્મ અર્થ વળી કામ;
સ્વદેશ ભક્તને દેશની પ્રીતિ,—
મોક્ષ એ, સુખ કેરૂં ધામ;
કે રૂચે નહિં બીજું રે,
મરત એ દેશ અભિમાને......સ્વદેશની.

માટે સ્વદેશીઓ બંધુ મારા,
 ધરી અંતર આ ઉપદેશ,
ભારતભૂમિ પામી ઉદય દિનોદિન,
 ઉજળી રહે હમેશ.
કે એમ કરો ઉદ્યમરે,
 ચુકો ન ચોટ નિશાને.........સ્વદેશની૦

સ્વ. હ. હ. ધ્રુવ.

---

૧૩. જીવે શું હિન્દમાં એવા ?

(સદા સંસારમાં સુખ દુઃખ સરખા માની લઇએ)
એ તર્જ.

જીવે શું હિન્દમાં એવા કો મૂઢાત્મા હરામી !
ન બોલ્યા મુખ " મારો દેશ આ મુજ માતૃભૂમિ "–જીવેશું !
 ઝાકળના મોતી સમા જીવો તે કંગાલ,
 ઠાલા આવ્યા ગયા ભુલા પથ્થરવત્ ભૂભાર,
ખરંતા પીપળાનાં પાંદડાંની પેઠે એ તો.
કીડી મંકોડીના સમાન કાય તે નકામી—જીવે શું !
 હોય એતાઓ છો ઘણા અઢળક ધન ભંડાર,
 લુખ્ખી કીર્તિ હો ભલે મૃગ જળવત્ નભનાર.

મળે તે માટી નીચે જે થકી અવતાર ધર્યા
ફરે ધાણી તણા જયમ બેલ ફેરા અંધ પામી—જીવે શું !
તેનાં મૃત્યુ પાછળે કોઇ ન રડતી આંખ.
જીભ ન ગાતી નામને માન તણી નહિ ઝાંખ.

મહારાણીશંકર શર્મા.

---

૧૪. તેજ સ્વદેશાભિમાની.

(સોરઠા.)

જન્મ ધર્યો જે દેશ તન મનથી તેને ધરો;
વિસારશો ના લેશ સ્વર્ગ જતાં સંભાળજો.
જઇને જોજન લાખ મહાસાગર પારે થજો;
સતની રાખો શાખ વસતા આપ વિદેશમાં.
આ છે મારો દેશ જન્મ ભૂમિ છે માહરી;
ચિતમાં હોય હમેશ દેશ ઉદય દ્રષ્ટિ ધરે.
દેશ દુઃખે દુઃખી જેહ દેશ સુખે સુખિયો થશે;
શાણો સહુમાં તેહ દેશહિતે તન ધન તજે,
પ્રભુભક્તિ પણ એજ દેશભક્તિ દીલમાં ધરે.
નામ સ્મરણ પણ તેજ દેશ દેશ દીલથી જપે.
ન જપે મન કૈલાસ નહી અક્ષર વૈકુંઠને;
થઇ દેશનો દાસ તુચ્છ ગણે સુખ સર્વને.

બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ દેશપતિને જાણુશે;
વખણાશે તે વેશ રાજ્યભક્ત થઇને રહે.
તન મન ધન કુરબાન સુત નારી સુખને તજે;
ગુણિજન કરશે માન ધ્યાન ધરે ધરણીપતી.
ફટ જનની ફટ જાત તાત ગણો ધિક્કાર તે;
રાખી જગમાં વાત દેશદ્રોહિ જે કો થયો.
મમતા મોટપ માન દેશતણું દીલમાં ધરે;
તનમાં આવે તાન સુણતાં દેશ વડાઇને.
ખરૂં ગણો નર ધીર દેશતણાં અભિમાનને;
વખણાયે ના વીર અન્ય હોય અભિમાન તે.

રા૦ કૃપાશંકર જીણાભાઇ.

---

૧૫. માડીની ઝુંપડી.

ધીરાનું પદ.

દુખિયાંનો વિસામો રે, માડી ત્હારી ઝુંપડી.
રણવગડાનો છાંયો રે, આંધળીઆંની લાકડી.
કુંજ નિકુંજે લચી વલ્લરી, નિર્ઝરીઆં સંતાય,
અમલ કમલ દલ પર પંખીડાં, બ્રહ્મલીલાને ગાય,
રઢીઆળી એ વાડી રે, સોહવતી જે ઝુંપડી.
આજે ખાવા ધાતી રે, નિર્જન રણમાં ઝુંપડી. દુખિયાં૦
ધર્મ કર્મ રસ કસ લુંટાયાં, ઘરઘર વખરી હીર,
છતી સંતતિ સત્વ લુંટાયું ખેંચાયાં તુજ ચીર.

લુંટાતી ઓ માડી રે, ખાલી ત્હારી ઝુંપડી.
ખાલી તોયે મ્હારી રે, માડી ત્હારી ઝુંપડી. દુખિયાં૦

ધન સંધી ખેતર સૂકવીયાં હત પ્રેર્યો ચોપાસ,
રાતી વિભુની આંખડી દેખી, પંખીડાં પામે ત્રાસ.
તેને સોડે રહાતી રે માડી ત્હારી ઝુંપડી.
પોષણીઆં થી પાતી રે આછી જાડી રાબડી. દુખિયાં૦

વન વીંટયાં સીંચાણે સઘળાં, અવશ પડયાં તુજ બાળ
ઠામ ઠર્યાંને હડધૂત કરીને, રણુ વગડે દે માર
અંકે લેવા ધાતીરે, તેને માતા રાંકડી
શીળી છાંયે છાતીરે, માડી ત્હારી ઝુંપડી. દુખિયાં૦

ચણુકણુ કાજે વન વન વીંઝિ, તુજ બાલૂડાં પાંખ
પણુ સુખ દુઃખનાં લ્હાણું લેવા, ઠરતી તુજપર આંખ
અંતે તુ સંઘરતી રે, માતા મ્હારી દુબળી
પ્રભુનો પથ દાખવતીરે, માડી ત્હારી ઝુંપડી. દુખિયાં૦

તુંજ જીવન અમ તુ સર્વસ્વ, તુંજ સુધાનો સાર
મૂર્તિમતી વત્સલતા દેવી, તુ સુરલોકનું દ્વાર.
નંદનવન શી વ્હાલીરે, અમને ત્હારી ઝુંપડી
જન્મભૂમિ વ્રત પાળીરે, શણુગારીશું ઝુંપડી. દુખિયાં૦

રા. બાવાભાઇ અમીચંદ પટેલ.

---

૧૬. ધન્ય જીવ્યું જગમાંહ્ય.

(મ્હારો સાથીડો રીસાયોરે કોણ મનાવા જાય, એ રાગ)

મીઠી દેશની સેવા માનીએ તે ધન્ય જીવ્યું જગમાંહ્ય,
પરખ્યું સૌ સુખ દેશ પછાડી પ્રીતે નમીએ ત્હેને પાય.
સ્વાર્થ પાન લહ્યું વિષ હલાહલ નહિ સ્વપ્ને પણ ભાન,
રોમ રોમ ને રક્ત અણુમાં કેવલ દેશનું તાન
ત્હેને નમીએ નીચાં પાય, (૨) મીઠી૰
“ દેશ ભકિતસૂર વસન્તવેણું કોકિલ મંજુલ ગાન, ”
અચલે વિમલે અન્તર લહી આ ઝુકે ઝુમવે પ્રાણ.
નમીએ શતધા ત્હેને પાય. (૨) મીઠી૰
દેશોદય ગિરિપન્થ વિકટ અતિ તદપિ ભડ ભીમ હામ,
સતત હૃદે મન “ દેશ રડે ત્યાં ધિઃક લીધો આરામ. ”
નિશદી નમીએ ત્હેને પાય. (૨) મીઠી૰
દેશ તાત પીડાતો ભાળી હૈયું ગળી ગળી જાય.
આત્મત્યાગે પણ દેશ ઝળવવા ધર્મનિધિ ગજવાય.
ત્હેને નમીએ લળી લળી પાય. (૨) મીઠી૰
દિવ્યાત્મા હો બુઝર્ગ *દાદા ! સોંપી દેશને કાય,
“ અવિચલ આયુ આપો જગપતિ ” વિનતિ નમ્ર સદાય;
ત્હેને તો પળ પળ નમીએ પાય. (૨) મીઠી૰

રા. વસન્ત વિનોદી.

---

* દાદાભાઇ નવરોજજી.

૧૭. પ્રેમોન્મત.

(હું મસ્તાન પ્રેમની મને કોઇ ના છેડોરે, એ રાગ)

હું દિવાનો દેશનો મને કોઇ ન સતાવો,
હોય જે મારા સમા-મારી કને આવો.
હું દિવાનો૦ ૧

તોતા અને કૌવા મળી મુજ શિર ન પકાવો;
ડાંપણુ બતાવીને વૃથા મુજ દિલ ન દુખાવો.
હું દિવાનો૦ ૨

હોડી વિના સિંધુ તરો હિમ્મત ન હઠાવો;
હથીયાર વિણ ઝુઝી શકો તો સંગ સિધાવો.
હું દિવાનો૦ ૩

વિણુ પાંખ ઉડવું આદરી પર જોઇ ઉડાવો;
તે હું દિવાના સાથ સઉ નિજ હાથ મિલાવો.
હું દિવાનો૦ ૪

પકવાન ખાવાં હોય તો તમ મુખ છુપાવો;
જો અગ્નિ ખાવો હોય તો પતરાળી નંખાવો.
હું દિવાનો૦ ૫

ઢાંકો તમારૂં મુખ ચહો જો લોભથી લ્હાવો.
જે હોય દિવાનો તે બનો મુજ સંગમાં આવો.
હું દિવાનો૦ ૬

સુખ આશ કેરા પાશ બાળી ખાક લગાવો;

ભીતિ જલાવો ભઠ્ઠિમાં આ દેશ જગાવો;
હું દિવાનો૦ ૭

નવ પાઘડીનો પ્રેમ ધારી શીષ નમાવો;
નિજ પ્રાણ અર્પો દેશને નવ નામ ગુમાવો.
હું દિવાનો૦ ૮

નીરાંત કેરી રાતમાં નિદ્રા નહિ લાવો;
ઉજાગરે આનંદ માનો તો તમે ફાવો.
હું દિવાનો૦ ૯

\+ × × × + ×

* * * * * *

શય્યા ચહો જો પુષ્પની તો મ્હોં ન બતાવો;
સુતું હોય શરશય્યા પરે તો દોસ્તીનો દાવો.
હું દિવાનો૦ ૧૦

ઘસી પાય મરવું હોય તો તમ ધામ સુહાવો:
લણવી અમરતા હોય તો ક્ષેત્રે જીવન વાવો.
હું દિવાનો૦ ૧૧

એ દેશનો સંદેશ ને આદેશ છે આવો;
તે રસ સદા હે સંઘવી ! પીવો અને પાવો.
હું દિવાનો૦ ૧૨

રા. ન. પુ. સંઘવી.

૧૮. જનની સેવન.

(કામણ દીસે છે અલબેલા ત્હારી આંખમાં રે, એ રાગ.)

જનની સેવનનો મધુમધુરો અવસર કયાં મળે રે,
અવસર કયાં મળે રે, જગજીવ્યું ફળે રે.—જનની૦

નવનિધ લાડે નિશદિન ઝુલવે,
ઉરક્ષીર પાતી હૈયે ફુલવે,
અલ્પ સાટું પણુ અમિત ભારનું કયાં વળે રે.—જનની૦

પ્રભુપુર ગૌરવ વદને મલકે,
મંજુલ મોહક અંતર ઝલકે,
નવ નવ સાજે શીખ દે સાને પળે પળે રે.--જનની૦

ઉત્તમ શોણિત જનની કાજે,
રેલાયે શું વધુ કે'વાશે,
કિસ્મત કયાંથી ભારતીહિત કાયા ઢળે રે.-જનની૦

રા. વસન્ત વિનોદી.

૧૯. એક દીન એવો આવશે.

એક દીન એવો આવશે.
જ્યારે અમીઝરણો ઝરંતાં પૃથ્વિનેય પલાળશે,
એક દીન એવો આવશે ટેક.

કળિકાળમાં પણ વીર એવા આર્યભૂમિમાં પાકશે,
નિજવીર્યથી ભુમિભક્તિથી આ સૃષ્ટિનેય ધ્રુજાવશે. એક૦
રામ અર્જુન ભીષ્મ જેવા કર્ણ સંગ પ્રતાપને,
હમિરાજ યોગીરાજ ગુર્જરરાજનેય ભુલાવશે એક૦
શિબિરાજ ભગિરથરાજસમ પરમાર્થ જીવન ગાળશે;
મેવાડના ભડ ભીષ્મ ચંદ્દારાજને વિસરાવશે. એક૦
પરબ્રહ્મનિષ્ટ વશિષ્ઠ વિશ્વામિત્ર ઋષિના પાદને,
પ્રેમે નમી નિઃસ્વાર્થનેતા આર્યવર્ત ઉદ્ધારશે. એક૦
આત્મબળ પામી બધા આ પુત્ર ભારતવર્ષના,
નિર્ભય તણી મૂર્તિ બની સૌ સ્વાર્થને તુચ્છકારશે. એક૦
આ દેહ કાચો કુંભ આત્મા નિત્ય દિવ્ય પ્રકાશશે,
દૃઢ સત્યપર એ શત્રુના સંગ્રામમાં સૌ ચાલશે. એક૦
આ દુઃખ ને ભુખના પડે પોકાર ચારે દેશથી,
ત્યાંથીય મંગળ ગીતનાં ધ્વનિ મંદ મધુરાં ચાલશે, એક૦
મરૂદેશના જેવી ઉજડ ભુમિ સર્વ ભારતવર્ષની.
ફળ ફુલડાંથી લચી સુંદરી સમ એકલી અહીં મ્હાલશે. એક૦
અહીંથી મહાવીર મ્હારથી ટંકાર કરતા શસ્ત્રના;
પરદેશમાં જઈ રાજ્યના શુદ્ધ ધર્મને શિખવાડશે. એક૦
પૂર્વે થયા ન્હોતા વળી સ્વપ્ને ન તર્ક્યા વીર તે,
આ પૃથ્વીને કરી સ્વર્ગ સર્વે દેવનેય ઉતારશે. એક૦

રા. મગનભાઇ ચતુરભાઇ.
બી. એ. એલએલ. બી.

---

૨૦. સ્વદેશી હોળી.

હોરી.

સ્વદેશી પ્રેમે ઉડાવો, ગુલાલ સ્વદેશી—સ્વદેશી૦
દેશીભાઇ સ્વદેશી થઇને, ભારત દેશ દીપાવો,
રાષ્ટ્રિય કેળવણી ગંગાજળ, ઘુંટી ઘુંટી રંગ મીલાવો,
પોતે છાંટી છંટાવો—સ્વદેશી૦ ૧
થઇ દેવાંશી શું ભાઇ લેશો, ધુળ કાદવનો લ્હાવો ?
માલ વિદેશી તે ધુળ કાદવ, પોતે ત્યજી, ને ત્યજાવો,
નિડરતા રંગે રંગાવો—સ્વદેશી૦ ૨
દ્વેષ સ્વાર્થનો મલીન મળોમાં, મૂરખ લે મન લ્હાવો,
સજ્જન એ હોળી ના ખેલે, ખેલે ગલીચ ગંદાઓ,
હજી ચેતી ચેતાવો—સ્વદેશી૦ ૩
માંહો માંહેના મમત્વ મૂકીને, પ્રેમી પરસ્પર થાઓ,
મહત્ તત્વ સ્વરાજ્ય સર્વનું અંતિમ સાધ્ય કમાઓ,
આનંદમાં ઝુલી ઝુલાવો—સ્વદેશી૦ ૪

સ્વદેશી.

---

૨૧. ફકીરી.

(કાનુડો ન જાણે મોરી પ્રીત૦ એ રાગ)

લાગે ફકીરી મને પ્યારીરે,

બંધુ મારા, લાગે ફકીરી મને પ્યારી.
જમતું ને રમવું વ્હાલા, કેમે ગમતા નવ અમને,
બાપડાંને ભૂખે મરતા ભાળીરે--બંધુ મારા૦
હસવું તે વસમું વ્હાલા, હરવું ફરવું તે મરવું,
પગમાં બેડીયું પડી ભારીરે--બંધુ મારા૦
પરજન સહુ મોજું કરતા, દેખી દેશી દુખીઆરા,
વાગે ઘા કાળજડામાં કારીરે--બંધુ મારા૦
સાચું કહે છે આ સાધુ, મોહમાયા મૂકીને,
સ્વદેશ ભકિત કરવી સૌથી સારીરે—બંધુ મારા૦

---

૨૨. હમારી હિંદ માતા તું.

(ગઝલ.)

પરમ સુખની વિધાતા તું, અચળ યશપ્રાપ્ત માતા તું;
હૃદયને ધર્મદાતા તું, હમારી "હિન્દ માતા તું." ૧
ચરણ પૂજી તુને ભજતાં, જગતનાં દુઃખ ભય તજતાં;
સદા ભક્તિ કરે સજતાં, જપું મુખ "હિન્દ માતા તું." ૨
મણિમુક્તા સુરત્નોથી, રસેલી ઇશયત્નોથી,
પૂજાયેલી પ્રયત્નોથી, હમારી "હિન્દ માતા તું." ૩
બિચારા બાળ બહુ ત્હારા, સહેતા કષ્ટઅસિધારા,
છતાં ત્હારાજ રહેનારા, ગણીને "હિન્દ માતા તું." ૪

નહિં પરના થનારા એ, અધર્મે ના જનારા એ,
રહી નિજ દેશ-ધારાએ; ઉચરશે "હિન્દ માતા તું." ૫
ઋષિ મુનિ દેવ ગાંધર્વો, ઉજવશે ઉન્નતિપર્વો;
વહી મહિમા મુખે ગરવો; કહીને "હિન્દ માતા તું" ૬
શિશુ નરનારી જય કહેતાં, સહર્ષે આશિશો દેતાં;
વધાવી વારણાં લેતાં; સમરતાં "હિન્દ માતા તું." ૭
ગુણી ગુરૂ વિપ્ર કે જ્ઞાની; ખરા જે દેશ અભિમાની;
ગણી આ જીંદગી ફાની; ભજે છે "હિન્દ માતા તું." ૮
શુણી તુજ નામના બોલો; ઉછળતી હર્ષની છોળો,
હૃદયપટ આ થતો પહોળો, કહેતાં "હિન્દ માતા તું." ૯
ગવાતાં મા ! તમારાં ગીત; હૃદયમાં જે વહે છે પ્રીત,
કહું તે શબ્દમાં શી રીત ? વર્ણું "હિન્દ માતા તું." ૧૦

---

૨૩. ભારતવાસી જાગો.

(લાવણી.)

ભારતવાસી જાગો આર્યો હો ભારતવાસી જાગો,
પ્રચંડ દુઃખદાવાનળ પ્રગટ્યો, પ્રસરી આફત આગો;
બળ્યા ઝળ્યા શું પડ્યા રહો છો ? ઉંઘ હવે તો ત્યાગો. ભારત૦ ૧
ઇન્દ્રાસન ઇચ્છે બીજા ત્યાં, નિદ્રાસન શું માગો ?
આળસ મરડી ઉઠી જાગો, દેશહિતમાં લાગો, ભારત૦ ૨

સહસ્ત્રાવધિ વર્ષો વીત્યાં, કુંભકર્ણ નિદ્રાના
સુખ સંપત્તિ સન્માન લુંટાયા, જન્મભૂમિ માતાના, આ
હત ભારતમાતાનાં, ભારત૦ ૩
વિપદગ્નિ પ્રગટ્યો જન વનમાં તન મન અગ્નિ લાગ્યો,
પ્રજાળપાતને સહન કર્યો બહુ, આળસ નિદ્રા ત્યાગો,
હવે ભયના કિલ્લા ભાગો. ભારત૦ ૪
કુસંપની વિષવલ્લી ઉછેરી, કરી અવદશા પાકી;
અન્ન વસ્ત્ર પણ પુરાં ન મળે, હવે રહ્યું શું બાકી. ભારત૦ ૫
પ્રબળ રોગ પડતીનો પેઠો, કાંઇક કરો ઉપચારો;
આળસને આધીન થઇ શું ? હાથે બાજી હારો. ભારત૦ ૬
પરદેશી પંખીડા પેખો કરે પરાક્રમ લાખો;
હરિદ્ર તમને હંફાવે શું ? થઇ નમાલા સાંખો. ભારત૦ ૭
વગોવાય છે નામ આર્યનું પિતૃકુળ લજવાશે;
કૃતઘ્ન નીવડી પ્રજા હિન્દની કનિષ્ટ ગણના થાશે, ભારત૦ ૮
દેશ વિદેશે સ્વદેશ હિતનાં, ઉજવળ પ્રગટે કામો;
નામઠામ દીપાવો વીરા, સ્વતંત્રતા ફળ પામો. ભારત૦ ૯
ભોર થયો ભાનુકર ઝળક્યાં, પ્રસર્યો બધે સુધારો;
તિમિરાન્વિત ઉરને અજવાળી, ધ્વજા તમે પણ ધારો ભારત૦ ૧૦
જીર્ણ શીર્ણ બળહીણ ક્ષીણ થઇ વરપ્રદ પતિતા આજે;
દીન બીચારી ભારત માતા વિનવે આર્ત અવાજે;
તમે જાગો, જાગો, જાગો. ભારત૦ ૧૧
માતાનાં આંસુ લ્હોવાને માતૃભક્ત વ્રત ધારો;
સ્વધર્મ પાલન કરતાં મરતાં દીન દેશ ઉગારો ભારત૦ ૧૨

સ્વદેશભક્તિ મંત્ર ધરી ઉર ભારત હિતમાં લાગો;
પરાધીનતાપાસ છેદવા, પ્રભુ પાસે બળ માગો. ભારત૦ ૧૩
પાપ પનોતી પ્રપંચ પીડા, પણ ધરીને ઝટ ત્યાગો;
અધર્મનો પડછાંયો પડતાં પાછે પગલે ભાગો. ભારત૦ ૧૪
જનની જન્મભૂમિની સેવા શીર અર્પી સ્વીકારો;
નિર્બળતા અંતરની આજે નિશ્ચય કરી નિવારો. ભારત૦ ૧૫
વીર તનુજ થઇ બેશી રહ્યા શું? જનની નીર બતાવો;
સાહસ સેવા ધરીને, રીપુ દળ બળને તાવો. ભારત૦ ૧૬

---

૨૪. વ્યાપારયુદ્ધના મેદાનમાં.

(સવૈયા એકત્રીસા.)

સ્વતંત્રતાનું નિશાન હાથે, વન્દેમાતરમ્ મુખમાં ગાન;
સ્વરાજ્ય હક મેળવવા દ્રઢ થઇ ઉભા સહુ ભારતસંતાન.
બોયકોટ હથિયાર હાથમાં દુંદુભી મા! તુજ જય ગીતડાં;
ધીમે પગલે ચાલ્યા યોદ્ધા, તુજ સુપુત્ર હિન્દુ મુસલમાન.
તોપ અને બંદૂક ધાર તલવાર તણી નહી ભેદી શકે;
કરી વ્યૂહ રચના હુન્નર ઉદ્યોગ તણી વીર કરે પ્રયાણ.
ઇન્દ્રપુરીમાં સ્વર્ણ ભૂમિને નામે તું પ્રખ્યાત હતી,
તો ઇન્દ્રપુરી કરી વસો વસશું યા મરશું કરશું સમશાન.
નહી ડરશું, મરશું, ધરણી આ ધ્રુજાવશું હકને માટે;
યા તો હકના હકદાર થશું, યા દેશું પ્રાણ તણું બળિદાન.

દિવાનો.

---

૨૫. અમારી ફકીરી.

(ગઝલ.)

અમે લીધી ફકીરી આ, અમારી ભૂમિને કાજે;
જગાવી ઇશ્કની ધુણી, અમારી હિંદને કાજે.
બુતો પૂજા દીધી છોડી, કિતાબો રાખમાં રોળી;
અમે સઉ હિંદને માટે, લીધી વરવી હવે ઝોળી.

ફિરસ્તા મુર્શિદોના સહુ, વચનને દૂર તો કીધા;
અમૃત સમ સુખ ત્યાગીને, કટુ સમ ઝેરને પીધાં.
કિતાબો વેદ પુરાણો, દીધાં પાણી મહી સરવા;
ખુદાની ન્યાતમાં અમને, અમોને હિંદની પરવા.

અમોને સહુ નસેનસમાં, બુરો નિશો બધે વ્યાપ્યો;
તમે તેને દફા કરવા, હકીમો શીદને આવો.

તમોને છે પડી ટેવો, મજેહારી ઉડાવાની;
અમારી એ બુરી આદત, વફાદારી ઉઠાવાની.

અમો મસ્તાનના મસ્તાનની એ ઓર મસ્તી છે;
અમારી આ અમારી, હિંદને કાજેજ હસ્તી છે.

બુલબુલ.

---

૨૬ (થયાછો રે પતી તેજ પ્યારી તનનાઠ એ રાહ.)

પ્રિયબંધુ ધોળે દિ ધનપર ધાડ પડે આજે. ટેક,

ત્રીસક્રોડ માનવની માતા કરતી અશ્રુપાત,
વીર જાગો, શું ભાગો, ફૂલ બાગો, નવ ત્યાગો,
સાડી તમ માડીની તાણી લુંટે છે લાજે. પ્રિયબંધુ—૧
શૌર્ય ગયું સંતાઇ સરવનું થયા ગાયથી રંક,
ભયભરતા, રૂહે ડરતા, કરગરતા, નવ ઠરતા,

હૃદય બળે સૌ આર્યજનોનાં દુઃખ વાદળ ગાજે. પ્રિયબંધુ—૨
ધંધારૂપી સુખનાં સાધન ગયાં વિદેશી હાથ,
ચાકરીયો, ભયભરીયો, મન ડરીયો, દીન ફરીયો,
ધનના ઢગલે ઢગલા ધુતી ભરાય છે ઝાઝે. પ્રિયબંધુ.—૩

ઘી, દુધ, સાકરથી જમતા તે મળે ન ટાણું એક,
મન બળતા, જળ ભરતા, ટળવળતા, નવ મળતા.
ઘઉં સાટે ડાંગરના કુશકા ખાવાને કાજે. પ્રિયબંધુ.—૪

વ્હાલી ગણી વિદેશી વસ્તુ ઘાલી ઘરની માંહ્ય,
એ ચીજે, મન રીંજે, શું કીજે, તે બીજે,
ઝેરી ઝાડ ઉછેરો તે શું આર્ય કદી છાજે. પ્રિયબંધુ.—૫

કુંભકરણની નિદ્રા ત્યાગો જાગો મારા વીર,
આફારી, યશ ગાશે, ભય જાશે, જય થાશે,
નિર્ભય મૂર્તિ 'હિંદ' બનીને ધરશે શિરતાજે. પ્રિયબંધુ.—૬

સ્વદેશ સેવા મેવા લેવા 'કેશવ' કરે પ્રયાસ,
અનુરાગે, ચિત્ત લાગે, જય જાગે, ભય ભાગે,
વિજય વિજયના મધુરા રાગે વાજીંત્રો વાજે. પ્રિયબંધુ.—૭

રા. કેશવલાલ જમનાદાસ પાલખીવાળા.

---

૨૭. वन्दे मातरम् ॥

वन्देमातरम्.

सुजलां, सुफलां, मलयजशीतलां,
शस्यश्यामलां, मातरं,
शुभ्रज्योत्स्नां पुलकितयामिनीं,

फुल्लकुसुमितद्रुमदलशोभिनीं,
सुहासिनीं, सुमधुरभाषिणीं,
सुखदां वरदां, मातरं ॥
सप्तकोटिकंठकलकलनिनादकराले,
द्विसप्तकोटिभुजैधृतखरकरवाले,
केवले मा तुमि अबले, ?
बहुबलधारिणीं नमामि तारिणीं,
रिपुदलवारिणीं, मातरं ॥
तुमि विद्या, तुमि धर्म,
तुमि हृदि, तुमि मर्म,
त्वं हि प्राणाः शरिरे ॥
बाहुते तुमि मा शक्ति,
हृदये तुमि मा भक्ति,
तोमारइ प्रतिमा गाडि मन्दिरे मन्दिरे ॥
त्वं हि दुर्गा दशप्रहरणधारिणी,
कमला कमलदलविहारिणी,
बानी विद्या दाईनी नमामि त्वम्
नमामि कमलां, अमलां अतुलां,
सुजलां, सुफलां, मातरम् ॥
वन्दे मातरम् ॥
श्यामलां, सरलां, सुस्मितां, भूषितां,
धरणीं, भरणीं, मातरम् ॥
(स्व. बंकिमचन्द्र चट्टोपाध्याय.)

॥ वन्दे मातरम् ॥

વિનંતિ પત્ર.

" છેવટે હું સ્વદેશી હિલચાલની તરફેણમાં ખરા અંતઃકરણથી વિનંતિ કરૂં છું. સ્વદેશી હિલચાલની આસપાસ એકઠા થાઓ, અને તેનો ઝુંડો ઉઠાવો. ગામે ગામ, શહેરે શહેર અને પ્રાન્તે પ્રાન્ત તેને ફેરવો અને આ મોટા ઇલાકાના સર્વ સ્થળે આ મહાન્ આનંદનો સુખદાયક સંદેશો પહોંચાડો. સ્વદેશી હિલચાલ આપણને દુકાળ, મરકી અને ગરીબાઈની સંગમાં માલુમ પડતાં, અસંખ્ય સંકટોથી બચાવશે. સ્વદેશીનું વ્રત ગ્રહણ કરો અને તેથી તમે તમારા ઔદ્યોગિક અને રાજકીય છુટકારાનો મજબુત પાયો રોપશો. દરેક બાબતમાં, તમારા વિચાર અને આચારમાં, તમારા ઉદ્દેશ અને ધારણાઓમાં સ્વદેશી બનો. વિશુદ્ધિ અને આત્મભોગના પ્રાચીન દિવસોને પાછા આણો. જે સમયે ઋષિ મુનિઓ ઇશ્વરસ્તવન કરતા અને મનુષ્યોનું કલ્યાણ કરતા હતા તે પ્રાચીન સમય ભારતવર્ષને ફરી દેખાડો. સમગ્ર એશિયા નવા જીવનના ધબકારાથી ઉછળી રહ્યો છે. પૂર્વમાં સૂર્યનો ઉદય થઇ ચૂક્યો છે. જાપાને તે ઉગતા સૂર્યને આદર સહિત વધાવી લીધો છે તે સૂર્ય ખરા મધ્યાન્હના તેજથી આપણા દેશમાં પ્રકાશશે અરે, તે કીર્તિવંત પ્રસંગને માટે સજ્જ થાઓ. માતૃભૂમિની સેવામાં પૂરેપૂરા આત્મસંયમથી તમારી જાતને સમર્પો. આ મહાન્ અને પ્રાચીન ભૂમિની સેવાની દીક્ષા લ્યો. બધળા મતભેદને દાટી દયો, સઘળા કલહ અને દ્વેષને શાંત કરો અને આપણી માતૃભૂમિની નિરાધાર અવસ્થામાં પક્ષાપક્ષના ભેદના પરસ્પર વિરોધી અવાજ સમાવી દયો. સ્વદેશી હિલચાલ, વિદેશી ઉંશે, વિદેશી વિદ્યા, અગર વિદેશી કળાઓ અને ઉદ્યોગોને બાતલ કરતી નથી. પણ તેનું પ્રજાકીય ધોરણમાં એકરૂપ કરી નાંખી તેને પ્રજાકીય હાજતોને અનુકૂળ કરી તેને પ્રજાના જીવનમાં એકમય કરી નાંખવાનો આગ્રહ કરે છે. સ્વદેશી હિલચાલ વિષે મ્હારો આ મત છે. વળી એક વખત સ્વદેશી હિલચાલ તરફથી હું તમને પ્રતિજ્ઞા લેવાનું કહું છું કે તમે આજથી હમેશ માટે તમારી માતૃભૂમિની સેવામાં તમારા ખરા અંતઃકરણથી કામે લાગશો તેને માટે તમારૂં જીવન ગાળશો અને પ્રાણ અર્પશો અને ઇશ્વર આપણા દેશને આબાદ કરશે. 'वन्दे मातरम् ।' "

શ્રીયુત સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી.